

Osobitosti Splitsko-dalmatinske županije kao odrednice zdravstvene skrbi

Mladen Smoljanović

Zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije

Cljučne riječi: Regionalna zdravstvena skrb

Splitsko-dalmatinska županija (Županija) je po Popisu 2001. imala je 463 676 stanovnika (10 % Hrvatske) na 4 528 km² kopnene površine (8% od Hrvatske) (Slika 1.).

Prema osnovnim statističkim pokazateljima Županija bi se pojednostavljeno mogla sagledavati kao desetina Hrvatske, gledajući u cjelini.

Tako Županija ima prosječnu gustoću naseljenosti 100 stanovnika/km² (Hrvatska 80 st./km²). Kada se Županija promatra kroz svoja tri prirodno zemljopisno različita područja – Priobalje, otoke i Zagoru, tada se uočava izrazita različitost u gustoći naseljenosti. Na Priobalju od Marine do Gradca na jednoj petini kopnene površine živi više od dvije trećine stanovništva – 321 629 st. na 947 km² (340 st./km²), dok na području otoka i Zagore živi ostatak stanovništva, manje od jedne trećine, daje naseljenost od samo 40 stanovnika/km² – (Slika 2.).

Upravno-administrativno Županija podijeljena je u šesnaest gradova i trideset i devet općina (Slika 3. i 4.). U gradovima živi 77 % (355 155) stanovnika, a 23% (108 521) živi u općinama. Za očekivati je da stanovništvo u gradovima ima uvjete odgovarajuće urbanim sredinama, dok je u općinama očekivati obilježja seoskih područja. Najveći grad je Split – upravno, administrativno, prometno, gospodarsko, sveučilišno i kulturno središte, drugi po veličini grad u Hrvatskoj (188 694 stanovnika) sa najvećom zdravstvenom ustanovom Kliničkom bolnicom Split sa 2 961 zaposlenika, od toga 1 983 zdravstvenih djelatnika, 2004..

Kopneno najudaljeniji od Splita je Vrgorac – 100 km, Imotski – 85 km, Vrljika – 76 km, otok Vis 32 n/m. Sadašnjim prijevoznim mogućnostima vremenski to iznosi dva sata do Vrgorca, sat i pol do Imotskog, dva i pol sata do Visa. Više od četvrtine stanovništva županije više od sat vremena udaljeno je od Splita kao središta, a time i od prve, jedine bolnice.

Osnovni pokazatelji dostupnosti i učinkovitosti zdravstvene skrbi prate iste pokazatelje na nacionalnoj razini.

Tako je broj kreveta u 2004. u Kliničkoj bolnici Split iznosio 3.3/1000 st., a u 2005. godini 3.2 kreveta/1000 stanovnika Županije (Hrvatska 4.4 kreveta/1000 st., 2004).

Prosječni broj dana liječenja u Kliničkoj bolnici Split iste godine je iznosio 8.9 dana (Hrvatska, kliničke i opće bolnice: 8.3 dana; 2004.).

Zauzetost kreveta u Kliničkoj bolnici Split u 2004. godini je iznosio 88.1 % (Hrvatska, kliničke i opće bolnice: 86.5 %; 2004).

U drugim kliničkim/specijalnim bolnicama Hrvatske tijekom 2004. godine liječeno je 7 077 stanovnika Županije, sa 155 068 dana liječenja!

Broj liječnika na 1000 stanovnika Županije 2.4 liječnika/1000 st.; Priobalja 1.5 liječnika/1000 st.; Zagore 0.93 liječnika/1000 st.; Županijskih otoka 1.4 liječnika/1000 stanovnika. (Hrvatska, 2004.: 2.6 liječnika/1000 st.; EU oko 3 liječnika/1000 st.).

Odnosi broja stanovnika na jednog liječnika u Županiji ukupno i prema geografsko-demografskim područjima prikazani su na Slici 5. Odnosi broja djece na jednog pedijatra prikazani su na Slici 6. Odnosi broja žena u dobi 15 i više godina prikazani su na Slici 7.

Središnji položaj Županije u Dalmaciji pored Šibensko-kninske županije sjeverozapadno, te Dubrovačko-neretvanske jugoistočno kao i sa susjednim područjem Bosne i Hercegovine koji zajedno predstavljaju jedinstveno zemljopisno područje osobito u hidrogeološkom pogledu – područje jadranskog sliva kao i prometno- komunikacijska povezanost, obvezuje Županiju polagati osobitu pozornost na uzajamnu suradnju po svim pitanjima razvoja.

Geološki područje Županije je sastavljeno pretežito od vapnenačkog tla sa obiljem krških pojava i oskudnim naslagama fliša u priobalju koji su uzrokom izbijanja izvora vode brojnim izvorima od kojih su većina krških ponornica iz gorja u zaleđu Dalmacije i Hercegovine.

Osnovno obilježje je pored obilnih izvora u području slivova Cetine, Krke i Neretve veliko područje krša u Zagori i na otocima oskudno vodom. Veliki dio godine sušno razdoblje, te su potrebni tehnički zahvati u ostvarenju dostatne vodoopskrbe.

Klimatski, područje Županije je područje blage mediteranske klime s velikim brojem sunčanih dana. Obilježja hladnije kontinentalne planinske klime nalaze se samo na malom području između planina

Svilaje, Dinare, Kamešnice.

Od pamtivijeka u ovom kraju osnovnu gospodarsku djelatnost činilo je stočarstvo, većim dijelom ovčarstvo i uzgoj koza, a u slivovima rijeka govedarstvo i konjogojstvo, ratarstvo - vinogradarstvo, povrtlarstvo uz rijeke, žitarice u poljima, agrumi na otocima i priobalju, ribarstvo i prerada ribe, pomorstvo, brodogradnja i građevinarstvo.

Novijeg datuma su industrije proizvodnje cementa, kemijska industrija i turizam.

Grješke nasilne industrijalizacije koja se najviše negativno odrazila kroz kemijsku industriju dovela je do ukidanja brojnih radnih mjesta i time visoke nezaposlenosti, primjeri Jugovinila, Cetinke, Jugoplastike, Dalmacije Dugi Rat.

U posljednje vrijeme najveće se nade polažu u razvoju turizma koji bi svoj zamah doživio izgradnjom suvremenih cestovnih prometnica poput autoceste Zagreb – Dubrovnik i dalje do Atene.

Ukupno područje Dalmacije pa tako i Županije uvijek je bilo socijalno emigrantsko područje u potrebi traženja poslova izvan svog kraja. To obilježje i danas se jako osjeća i sigurno će još biti neophodno odlaziti za poslovima, naročito u građevinarstvu i pomorstvu, dva prevladavajuća zanimanja muške radne snage.

Te će se negativne posljedice emigracije radno sposobnih muškaraca osjećati i u budućnosti.

Od samostalnosti Hrvatske države 1991. godine, od oslobođenja operacijom Oluja 1995. godine i potpunom reintegracijom okupiranih područja 1998. godine, stvorili su se uvjeti samostalnog razvoja Hrvatske države.

Izgradnjom autoceste Zagreb – Dubrovnik 2008. godine stvaraju se uvjeti za bolju povezanost i ukidanje vjekovne kopnene izolacije Dalmacije. Govoriti će se o razdoblju do i poslije autoceste.

Sigurno će se to odraziti i na opći gospodarski boljitak, a time i na očekivano poboljšanje zdravstvene zaštite i zdravstvenog stanja stanovništva Splitsko-dalmatinske županije.

Ono što smo u povijesti imali da su otoci i priobalje zbog povoljnije povezanosti morem u onosu na kopnenu povezanost imali veći i bolji razvoj, time i zdravstvenu zaštitu, sada će se izmijeniti.

Brojna dostignuća od antičkih vremena (vodovodi, kanalizacije, kupališta), preko zapisa iz statuta gradova i benediktinskih samostana (brojne higijensko-sanitarne odrednice, praćenja epidemiološkog stanja, karantene, lazareti, provedbe raskužbe, prvi oblici zdravstvenog osiguranja) je nešto što se prvo susreće na tlu Hrvatske – uz more.

Bolnica u Splitu 1794. godine, Institut za borbu protiv malarije u Trogiru 1917. godine, te bakteriološka stanica u Splitu 1919. godine preteča su razvoja modernog zdravstva 20. stoljeća.

Skromni počeci razvoja turizma krajem 19. stoljeća sada u 21. stoljeću dobivaju uvjete za jedan uočljivi uzlet.

Sve ovo daje zaloga za povoljniji gospodarski razvoj, time i bolji i brži razvoj zdravstvene zaštite, te dostizanja zdravstvenog stanja stanovništva u razmjerima standarda najrazvijenijih područja svijeta u doglednoj budućnosti.

Unatoč nedaćama rata i poraća, teškoćama zemlje u tranziciji, možemo biti zadovoljni dostignutim rezultatima na polju zdravstvene zaštite i zdravstvenog stanja stanovništva.

Po brojnim pokazateljima Županijskog zdravlja mogli bi nam pozavidjeti mnogi iz razvijenog svijeta (veoma povoljno higijensko-epidemiološko stanje, vrsna procijepljenost djece, niska perinatalna i dojenačka smrtnost, nepostojanje brojnih zaraznih bolesti higijenske zaostalosti).

Hrvatska, tako i Splitsko-dalmatinska županija, u turističkom svijetu prepoznata je kao zemlja visoke zdravstvene sigurnosti koju mnoge razvijene zemlje rado biraju za svoje odredište.

Demokratski procesi, razvoj tehnologije, razvijenost i dostupnost komunikacija, omogućili su saznanja o dostignućima u svijetu na polju medicinske znanosti i tehnike, te su zahtjevi, kako zdravstvenih djelatnika, tako i građana za primjenom istih sve češći i opravdaniji.

Nažalost, kako zdravlje nije smo odsustvo bolesti, već tjelesno, psiho-socijalno i duhovno blagostanje, onda uz činjenicu da imamo stopu nezaposlenosti veću od 10 %, invalida iznad 10%, 14.3 % starijih od 65 godina, a svega 25.5 % stanovništva mlađih od 20 godina, ne može se govoriti o blagostanju i povoljnom tijeku u budućnosti bez intervencija.

Što mi zdravstveni djelatnici javnog zdravstva možemo uraditi?

Možemo predložiti mjerodavnima iz sustava vlasti:

1. Bolju organizaciju mreže ustanova zdravstva koja bi omogućila veću jednakost i dostupnost zdravstvene zaštite svima na području Županije;
2. U primarnu zdravstvenu zaštitu uložiti veća sredstva od sadašnjih 20 %;
3. Povećati broj liječnika na 1000 stanovnika Županije a osobito na broj stanovnika geografsko-demografskih područja Županije;
4. Osigurati veći broj timova u primarnoj zdravstvenoj zaštiti žena;
5. Kroz sustavnu trajnu edukaciju liječnika, medicinskih sestara i primalja i bolju opremljenost ambulanti stvoriti uvjete za rad suvremenog obiteljskog liječnika;
6. Hitnu medicinsku pomoć preustrojiti i opremiti za zbrinjavanje urgentnih stanja – osloboditi kućnih posjeta i sanitetskog prijevoza;
7. Osnovne specijalističko-dijagnostičke i terapijske postupke, sada dostupne samo u Kliničkoj bolnici Split, približiti stanovnicima/osiguranicima/pacijentima kroz male gradske komunalne

opće bolnice u središtima bivših domova zdravlja (Sinj, Imotski, Hvar, Makarska).

Te bolnice u mreži sa sutra Sveučilišnim Kliničkim bolničkim centrom Split - "klinikama izvrsnosti" - podigle bi značajno razinu kvalitete zdravstvene zaštite na svom području, a Kliničkom bolničkom centru omogućile provođenje tercijarne razine bolničke zaštite – visoke vrsnoće, brži daljnji razvoj znanstvenog i nastavnog rada, što bi sveukupno doprinijelo kvaliteti Županijske zdravstvene skrbi i većoj zdravstvenoj sigurnosti turističke ponude;

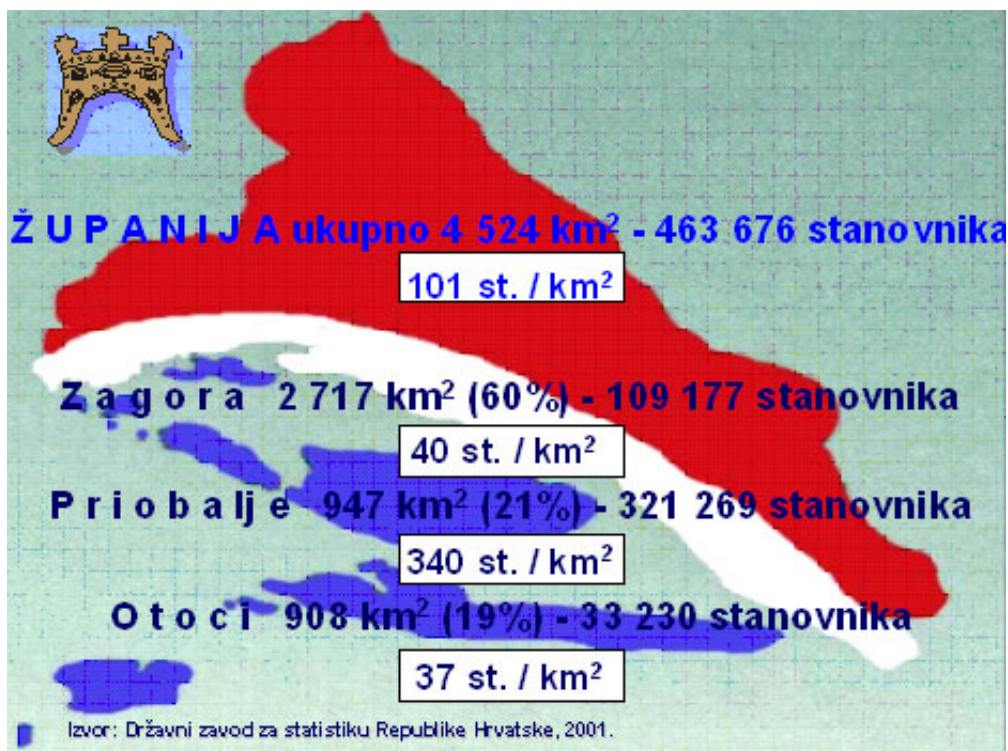
8. Stanovnicima/osiguranicima/pacijentima omogućiti bolju informiranost i veći utjecaj na ostvarivanje svojih prava u zdravstvenoj zaštiti preko predstavničkih tijela svoje lokalne samouprave i izabranih osiguravajućih kuća;
9. Aktivnije djelovati promicanjem zdravlja kod odraslih, a kod mladih provoditi zdravstveni odgoj kroz jedinstveni nacionalni program zdravstvenog odgoja;
10. U predstavničkim tijelima lokalne samouprave redovito periodično, jednom godišnje ili svake druge godine, razmatrati zdravstveno stanje stanovništva i donositi svoje programe zdravstvene zaštite;
11. Uspostaviti stalni nadzor nad kvalitetom rada zdravstva i razvojem zdravstvene struke kroz zdravstvenu inspekciju i komore. Razmotriti mogućnost nadzora i od strane županijskih zavoda za javno zdravstvo.

Slike:

	HRVATSKA	ŽUPANIJA	
		broj	(%)
Površina u km²			
ukupno	87 681	13 019	14,8
kopno	56 534	4 524	8,0
More i unutrašnje morske vode	31 087	8 473	27,3
Broj stanovnika 2001.			
ukupno	4 437 480	483 676	10,5
muško	2 135 900	226 131	10,6
žensko	2 301 580	237 545	10,3
Broj domaćinstava u 2001.	1 477 377	144 366	9,8
Prosječna starost stanovnika	39,3	38,1	
Gustoća naseljenosti / 1 km²	78,5	102,1	
Broj stanova	1 877 126	190 429	10,1

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2001.

Slika1.

Slika 2.

GRADOVI (16)

ukupno: 355 155 stanovnika (77 % stanovništva Županije)

ZAGORA	PRIOBALJE	OTOCI
Sinj (25 373)	Split (188 694)	Hvar (4 138)
Trilj (10 799)	Kaštela (34 103)	Supetar (3 889)
Imotski (10 213)	Solin (19 011)	Stari Grad (2 817)
Vrgorac (7 593)	Omiš (15 472)	Vis (1 960)
Vrlička (2 705)	Makarska (13 716)	Komiža (1 677)
	Trogir (12 995)	
56 683 (16 %)	283 991 (80 %)	14 481 (4 %)

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2001.

Slika 3.

Slika 4.

BROJ STANOVNIKA NA JEDNOG LIJEČNIKA, 2004.
(liječnici s ugovorom i bez ugovora s HZZO-om)

Područje	Broj stanovnika	Broj stanovnika / 1 liječnika	(Ukupno liječnika)
Županija ukupno	463 676	417 stanovnika	(1 111 liječnika)
Županija bez Kliničke bolnice Split		741 stanovnik	(626 liječnika)

Područje	Broj stanovnika	Broj stanovnika / 1 liječnika	(Ukupno liječnika)
Z a g o r a	109 177	1 081 stanovnik	(101 liječnik)
Priobalje	321 269	671 stanovnik	(479 liječnika)
O t o c i	33 230	722 stanovnika	(46 liječnika)

Slika 5.

Broj djece 0 - 6 godina na jednog pedijatra, 2004.

Područje	Broj djece, 2001.	Broj djece / 1 pedijatra	(Ukupno pedijatara)
ŽUPANIJA ukupno	38 425	1 067	(36 pedijatara)
Z a g o r a	10 328	2 066	(5 pedijatara)
Priobalje	25 935	894	(29 pedijatara)
O t o c i	2 162	1 081	(2 pedijatra)

Slika 6.

Broj ženskih stanovnica u dobi 15 i više godina na jednog ginekologa u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, 2004.

Područje	Broj ženskih 15+ godina, 2001.	Broj ženskih 15+ / 1 ginekologa	(Ukupno ginekologa)
Županija:	195 448	8 497	(23 ginekologa)
Z a g o r a	44 289	7 381	(6 ginekologa)
Priobalje:	136 761	9 117	(15 ginekologa)
O t o c i:	14 398	7 199	(2 ginekologa)

Broj ginekologa u Kliničkoj bolnici Split	28 ginekologa
--	----------------------

Slika 7.

Kontakt : Mladen Smoljanović, dr.med. spec. epidemiolog

Zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije

Vukovarska 46, Split

Telefon: 021 531-465

Mail: zjz-split@st.htnet.hr

